

Motion till riksdagen

1989/90:A20

av Inger Schörling m. fl. (mp)

med anledning av prop. 1989/90:95 om allmänt
lönestopp

I propositionen föreslås en temporär lagstiftning om lönestopp. I lagförslaget föreslås även att arbetsmarknadens parter bör bli bundna av fredsplikt i fråga om löner och andra ersättningar till arbetstagare. Förslagen är de första i ett paket av åtgärder som regeringen avser att lägga fram för att komma till rätta med överhettning och andra påtagliga obalanser i svensk ekonomi.

Miljöpartiet de gröna delar uppfattningen att det finns svåra problem i svensk ekonomi men har en annan uppfattning om orsakerna till problemen och hur de skall lösas. De kortsiktiga "stoppåtgärder" regeringen föreslår kan bara bli meningsfulla om de sätts in i ett långsiktigt perspektiv av miljöinriktad åtstramning.

Inom ramen för en sådan långsiktig åtstramning kan miljöpartiet godta ett lönestopp som en tillfälligt nedkylande åtgärd under förutsättning att de lägst avlönade inte drabbas. Miljöpartiet kan däremot inte godta förslaget om att arbetsmarknadens parter skall vara bundna av fredsplikt.

Det ekologiska och ekonomiska läget

Grundorsaken till våra nuvarande ekonomiska problem är att det under många år har bedrivits en resursslösande ekonomisk politik som uppmuntrat till överkonsumtion och skuldsättning och som lett till svåra skador på miljö och människor. Med jämna mellanrum har denna politik lett till accelererande ekonomiska problem med överhettning i ekonomin, inflation och problem på arbetsmarknaden, bytesbalansproblem, etc. Just nu är Sverige i en sådan situation.

Grundfelet med regeringens förslag att lösa krisen är att de bara inriktar sig på kortsiktiga lösningar. Förslagen innehåller få åtgärder som leder till en verklig finanspolitisk åtstramning. Redan beslutade lönehöjningar 1990 kan i kombination med pris- och hyresstopp tvärtom leda till ett ökat konsumtionsutrymme i år, som kan leda till en ytterligare försvagning av bytesbalansen. 1991 leder förslaget till skattereform till en ytterligare påspädning av köpkraften med över 2 % enligt regeringens förslag.

Efter avkylningsperioden kommer det tidigare resursslöseriet att ta fart igen om inte de kortsiktiga åtgärderna kombineras med långsiktiga åtgärder för att åstadkomma ett trendbrott i den ekonomiska politiken. Detta trendbrott måste innebära en ekonomisk åtstramning med gröna förtecken.

Grunden i en grön åtstramning måste vara att motverka resursslöseriet och den typ av ekonomisk tillväxt som leder till skador på miljön och utarmning av knappa råvaruresurser. Detta kan bland annat ske genom en omläggning av vårt skattesystem med högre skatter på energi, miljöpåverkan och råvaruuttag. En ekologisk åtstramning kan också ske genom en radikal omläggning av investeringar, där byggande av Öresundsbro, kolkraftverk, flygplatser, stridsflygplan och kontorspalats ersätts av miljövänliga investeringar i järnvägar, alternativ energiteknik och nya lösningar i produktionsteknik och avfallshantering.

En sådan ombyggnad av samhället i ekologisk riktning kommer att kräva stora investeringsresurser som bland annat kan tas från de höjda skatterna på energi och utsläpp. Detta ger inte utrymme att samtidigt höja reallöner och privat konsumtion, vilket tycks vara ett övergripande mål för den nuvarande ekonomiska politiken. Miljöpartiet de gröna är det enda parti som har åtstramning inbyggt i sitt partiprogram. Vi lovar inte guld men gröna skogar.

Många opinionsundersökningar har visat att de flesta människor anser miljön vara den absolut viktigaste frågan idag. De är till och med beredda att sänka sin materiella levnadsstandard för att få en bättre livskvalitet och lösa de stora miljöproblem som hotar vår framtida överlevnad. Det finns dock två viktiga förutsättningar för att en åtstramningspolitik skall vinna allmän förståelse.

Det fungerar inte med den stopp-gå-politik som präglar den nuvarande samhällsmodellen. Om människor ständigt får höra budskapet att den ekonomiska politiken går ut på att de hela tiden ska få högre reallöner och konsumera mer är de av naturliga skäl inte särskilt mottagliga när de kortsiktiga ekonomiska panikpaketen dyker upp med jämna mellanrum. Miljöpartiets politik är i stället att ärligt redovisa att vi inte eftersträvar några högre reallöner och en ständigt stigande materiell konsumtion.

Den andra förutsättningen för att en åtstramningspolitik skall bli framgångsrik är att den inte drabbar de lägst avlönade. Dessa skall skyddas från verkningarna av höjda skatter på energiråvara, mm, bland annat genom en klart uttalad låginkomstprofil i skatteskalen.

Förslag till åtgärder

Miljöpartiet har i partimotioner till årets riksdag föreslagit ett flertal åtgärder för att komma till rätta med den ekonomiska och ekologiska krisen både på kort och lång sikt. En detaljerad redogörelse för vårt budgetalternativ ges i vår finansmotion. Detta budgetalternativ innebär för budgetåret 1989/90 en finanspolitisk åtstramning på ca 7 miljarder kronor jämfört med regeringens förslag i budgetpropositionen. Sedan budgetpropositionen lades har det ekonomiska läget ytterligare förvärrats enligt finansministerns redovisning. Bland annat har underskottet i bytesbalansen ökat ännu mer. Miljöpartiet föreslår att hänsyn tas till detta genom att den planerade koldioxidskatten och den av oss föreslagna skatten på uran tidigareläggs till den 1/4 1990. Detta ger jämfört med vårt tidigare redovisade budgetalternativ en ytterligare åtstramningseffekt på ca 7–10 miljarder kronor år 1990.

Beroende på hur ekonomin utvecklas måste det också finnas en hög beredskap för en ytterligare finanspolitisk åtstramning år 1991. Denna skulle kunna ske genom att en del av de i skattereformen planerade marginalskattesänkningarna, framför allt för höginkomsttagare, uppskjuts till 1992/93. Det är ju först då som många av de föreslagna höjda skatterna på kapitalinkomster får en finansiell effekt. Detta skulle undvika att alltför mycket köpkraft släpps loss till följd av skattereformen under år 1991.

I det följande lämnas ett antal exempel på viktiga åtgärder för att komma till rätta med den ekonomiska och ekologiska krisen på kort och lång sikt.

Energiförbrukningen måste dämpas både för ekonomins och miljöns skull. Industrin måste ges en klar signal om en ny inriktning på energipolitiken genom att minst ett kärnkraftverk stoppas i år. De fyra utbyggda Norrlandsälvarna måste skyddas i grundlag då nuvarande skydd inte tycks vara tillräckligt. Vi måste satsa på effektivare energianvändning och använda miljövänliga och förnybara energikällor för elgenerering, i stället för att bygga nya stora kraftverk som eldas med kol, olja och naturgas för att ersätta kärnkraftverken. Ta bort momsens på biobränslen. Beskatta energiråvarorna vid elgenerering i stället för att ta ut elskatt av konsumenterna och höj skatterna på naturgas, kol och olja samt inför en särskild skatt på uran. Främja utbyggnaden av vindkraft genom investeringsbidrag.

Trafiken måste bli miljövänligare. Trafikolyckor och avgasutsläpp kostar liv och väldiga summor varje år i sämre hälsa och miljö. Satsa 65 miljarder kronor på 10 år i utbyggnad av järnvägsnätet. Stoppa motorvägsbyggena som gynnar en ökning av den långväga biltrafiken. Höj kilometerskatten. Låt kommunerna ta ut en skatt på de företag inom kommunen som har nytta av lokaltrafiken och inför bilavgifter för att minska privatbilismen i storstäderna. Låt landstingen införa regionala drivmedelsskatter. Låt dessa avgifter och skatter finansiera ett stort investeringsprogram för utbyggnad av lokal miljövänlig kollektivtrafik.

Stoppa planer på byggen som ökar miljöskadlig bil- och flygtrafik, t ex Öresundsbron, den tredje start- och landningsbanan på Arlanda samt ett antal regionala flygplatser.

Satsa även i övrigt mer på att ta hand om gamla miljöproblem och utveckla ny miljövänlig teknik inom olika områden.

Om ovanstående åtgärder genomförs leder detta också till en klar förbättring av Sveriges utrikeshandelsbalans genom ett kraftigt reducerat behov av import av energiråvaror.

Slopa momsens på svensk basmat och höj momsens på övriga varor. Även detta verkar dämpande på umbärlig överflödskonsumtion medan lägre matkostnader framför allt är av stort värde för låginkomsttagare och barnfamiljer. Höj skatten på reklam och säg nej till reklam i TV. Den kommersiella reklamen är starkt medskyldig till att driva fram den överkonsumtion som skapat den ekonomiska krisen. Inför hårdare restriktioner på kreditkort och andra former för kreditfinansiering av konsumtionen. Den snabba kreditexpansionen under senare år är en huvudorsak till den köpfest som orsakat den ekonomiska krisen. Den har dessutom försatt många hushåll i en ohållbar skuldfälla. Höj skatterna på alkohol och tobak. Inför skatt på onödiga förpackningar för att minska resursslöseriet på detta område. Ändra regerings-

förslaget till skattereform genom att införa ett högre grundavdrag och en högre marginals katt i de högsta inkomsts ktsikten.

Mot. 1989/90
A20

Människor måste ha rätt att välja arbetstid. De som önskar övergå till att arbeta halvtid eller trekvartstid måste få laglig rätt att göra detta. Kortare daglig arbetstid som ger människor möjlighet att umgås med barn och familj och göra arbetsinsatser i den informella sektorn är viktigare än införandet av en längre semester. Miljöpartiet anser inte att en sjätte semestervecka kan motiveras när regeringen samtidigt efterlyser en ekonomisk åtstramning. För att öka medborgarnas förståelse för den nödvändiga ekonomiska åtstramningen bör riksdagens ledamöter och regeringen föregå med gott exempel och sänka sina löner med 5 %.

Stoppåtgärder

Tillfälliga stopp av den typ som ingår i regeringens åtgärds paket har hittills alltid visat sig ineffektiva för att åstadkomma långsiktiga verkningar och de bör därför användas med yttersta restriktivitet.

Om, och endast om, långsiktigt verkande åtgärder beslutas samtidigt är det meningsfullt att sätta in de kortsiktiga "stopp-åtgärder" som regeringen föreslagit. I kombination med långsiktigt verkande åtgärder av den typ vi föreslagit kan stoppen ha en behövlig avkylande effekt som samtidigt leder till en långsiktig grön åtstramning. Om dessa förutsättningar är uppfyllda kan miljöpartiet stödja förslagen om tillfälligt prisstopp, hyresstopp och utdelningsstopp. I annat fall är åtgärderna verkningslösa.

Lönestopp och fredsplikt. Långsiktiga åtgärder

Under samma förutsättningar som ovan angivits kan miljöpartiet också stödja förslaget om ett tidsbegränsat lönestopp under förutsättning att de lägst avlönade inte drabbas.

Miljöpartiet avvisar regeringsförslaget att arbetsmarknadens parter skall bli bundna av fredsplikt i fråga om löner och andra ersättningar till arbetstare eftersom detta innebär ett allvarligt ingrepp i den fria förhandlingsrätten.

En viktig uppgift för framtiden måste vara att förenkla och förbättra formerna för förhandlingar och löneavtal. Arbetsmarknadens parter bör sluta ett nytt "Saltsjöbadsavtal" som reglerar formerna för förhandlingar och avtal.

Hemställen

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi

1. att riksdagen avslår propositionen,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en långsiktig miljöinriktad åtstramning kombinerad med kortsiktiga stoppåtgärder i enlighet med riktlinjerna i motionen.

Stockholm den 12 februari 1990

Mot. 1989/90

A20

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

